

УДК 502.7:577.4 (477.82)

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Бояр А.О., асистент кафедри країнознавства
і міжнародних відносин Волинського
державного університету ім. Лесі Українки

У статті окреслені чинники та еколого-економічні особливості сталого розвитку суспільно-географічного комплексу Волинської області. Наголошується на необхідності еколого-економічних перетворень у суспільно-географічному комплексі області виходячи з сучасних екологічних і економічних реалій та пріоритетів. Пропонуються основні напрями екологічної конверсії господарства та виділяються 4 еколого-господарські райони в межах регіону.

Наявні теоретико-методологічні розробки з питань сталого розвитку суспільно-географічного комплексу (СГК) прикордонного регіону України у еколого-економічному вимірі є незначними і недостатніми для ефективної реалізації проголошеної загальнодержавної концепції сталого розвитку. Основою сталого розвитку еколого-економічної системи (ЕЕС) адміністративної області повинна стати екологічна конверсія, що в умовах становлення ринкових відносин тісно корелює з економічними процесами, трансформуючись в еколого-економічну конверсію. Еколого-економічна конверсія повинна відбуватись з урахуванням регіональних і локальних особливостей та охопити усі сфери СГК.

Аналіз факторів, що визначають характер еколого-економічних перетворень у Волинському СГК при переході до сталого розвитку [4] показує, що в цілому вони є сприятливими у порівнянні з іншими регіонами України. Найбільший негативний вплив на екологічний стан Волині справили такі факти екологічного минулого як широкомасштабна осушувальна меліорація та аварія на ЧАЕС. Недостатнім залишається степінь екологізації господарського комплексу, особливо типових для нього галузей господарства, рівень науково-теоретичного, економічного, освітньо-виховного забезпечення процесів еколого-економічної трансформації. Сприятливі передумови для екологізації суспільного життя створює прикордонне положення та розвиток транскордонного співробітництва в рамках євро регіону “Буг” [2].

Рівень екологічного забруднення у Волинському СГК порівняно незначний (близько 1% загальних скидів стічних вод та викидів в атмосферу по Україні). Основну частку становлять непромислові забруднення: 76,7% викидів в атмосферу припадає на транспорт, 86,2% стічних вод скидає житлово-комунальне господарство, а основний обсяг твердих відходів припадає на побутові відходи. Першочергову увагу при переході до сталого розвитку Волинського СГК слід

приділяти еколого-економічній конверсії таких галузей та міжгалузевих комплексів: житлово-комунальне господарство, гірничодобувна промисловість, харчова промисловість, будівельно-індустріальний та лісовиробничий комплекси, транспортна інфраструктура, машинобудування та ін., а також удосконаленню таких сфер та галузей сфери обслуговування як екологічна освіта і виховання, система управління і контролю природоохоронної діяльності, система екологічного моніторингу, еколого-географічна експертиза, наукові природоохоронні та екологічні дослідження та ін. [3]. Екологізація господарства повинна здійснюватись саме на сучасному етапі, коли намітились позитивні зрушення у зростанні господарського виробництва області.

Найважливішим важелем врегулювання еколого-економічних пропорцій при переході до сталого розвитку в умовах ринкової системи господарювання повинен стати економічний механізм функціонування ЕЕС. У ЕЕС Волинської області першочергову увагу слід приділяти удосконаленню системи екоплатежів і штрафів, впровадженню системи податкових і кредитних стимулів, компенсацій, субсидій, премій, спеціальних видів екологічного страхування і т.д. [1]. Велику роль повинно відіграти удосконалення системи бюджетного фінансування природоохоронних заходів, екофондів, екобанків, регіональної біржі відходів, а також створення ринку прав (лімітів) на забруднення навколишнього середовища по аналогії з “бабл-принципом”, впровадженим у США [5, 6].

Внаслідок екологічної агресивності багатьох галузей і виробництв господарство Волинської області зазнає великих економічних збитків. У 1999р. економічні втрати господарського комплексу Волині та суміжних територій від забруднення довкілля твердими, газоподібними та рідкими речовинами згідно з проведеними нами розрахунками становили 30,8 млн. грн., що складає близько 2,1% ВДВ.

Співставлення розрахованих нами показників (індексів) антропогенного навантаження (ІАН) на геоекосистеми адміністративних районів Волинської області з показниками (індексами) їх екологічної стійкості (ІЕС) дає підстави стверджувати про невідповідність тенденцій розвитку Волинського СГК основним положенням сталого розвитку. Коефіцієнт кореляції між ІАН та ІЕС становить (– 0,78). Врахування цього чинника та деяких еколого-історичних факторів дозволяє виділити на території Волинської області 4 еколого-господарські райони: Південний, Центральний, Північно-Західний і Східний. Найбільш напружена екологічна ситуація у Південному районі (Володимир-Волинський, Луцький, Рожищенський, Іваничівський, Горохівський і Локачинський адміністративні райони), де існує серйозна необхідність активізації процесів еколого-економічної конверсії господарства. Екологізація господарства інших еколого-господарських районів повинна відбуватись з урахуванням особливостей їх формування та розвитку.

Література

1. Бояр А.О. Економічний механізм природоохоронної діяльності в умовах переходу до сталого розвитку // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. Серія: ”Природокористування та ресурсозбереження“. Зб. наук. праць. – Вип.4. - №4. – Луцьк: “Настир’я”, 2000. – С. 23-30.
2. Бояр А.О. Міжнародне екологічне співробітництво прикордонного регіону (на матеріалах Волинської області) // Історичні політологічні дослідження. Україна в системі міжнародних відносин очима молодих дослідників / Наук. журнал. - №3 (7). – 2001. – С. 101-104.
3. Бояр А.О. Проблеми та перспективи природоохоронної діяльності у прикордонному регіоні (на матеріалах Волинської області) // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Проблеми європейської інтеграції і транскордонної співпраці. Вип. XXIX. В 2-х т. / НАН України. Ін-т регіональних досліджень. Редколегія: відповідальний редактор М.І.Долішній. – Львів – Луцьк: Ред.-вид. відд. “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. – Т. 2. – С. 449-459.
4. Бояр А.О. Фактори природоохоронної діяльності у прикордонному суспільно-територіальному комплексі // Науковий вісник ВДУ. Географічні науки (Економічна і соціальна географія, країнознавство). - Луцьк: Ред.-вид. відд. “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. – С. 27-31.
5. Организация охраны окружающей среды в регионе / Розовский Б.Г., Жаркова И.А, Жадан О.И. и др.; АН Украины. Институт экономики промышленности. – К.: Наукова думка, 1994. – 135 с.
6. Рафиков С.А. Экономический механизм управления природопользованием в регионе // Изв. Рус. геогр. о-ва. – 1992. - №1. – С. 83-87.